УДК [78.07:780.614.13](477.54-25)”19/20” **DOI** https://doi.org/10.34142/27091805.2026.7.02.29

Слюсаренко Тетяна
народна артистка України, кандидат мистецтвознавства, доцент, старший викладач кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, *Харків, Україна*
email: t.o.slyusarenko@nlu.edu.ua

Tetiana Sliusarenko
People’s Artist of Ukraine, Candidate of Art History, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Cultural Studies, Yaroslav Mudryi National Law University, *Kharkiv, Ukraine*
email: t.o.slyusarenko@nlu.edu.ua

СПЕЦИФІКА ТЕОРЕТИКО-ВИКЛАДАЦЬКОЇ ТА ВИКОНАВСЬКО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ВИЩОЇ БАНДУРНОЇ ШКОЛИ КІНЦЯ XX – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XXI СТОЛІТТЯ
(до 100-річчя академічної бандурної школи)

Мета дослідження: виявлення особливостей теоретико-викладацької та виконавсько-просвітницької діяльності провідних представників харківської вищої бандурної школи кінця XX – першої чверті XXI століття.

Методи: методологічну основу становлять принципи історизму й комплексного підходу. Застосування історико-музикознавчого, історико-біографічного та порівняльного методів дало змогу висвітлити творчі шляхи представників школи й окреслити тенденції її розвитку.

Наукова новизна: у статті вперше узагальнено особливості діяльності представників харківської вищої бандурної школи та з’ясовано механізми збереження її професійних традицій.

Результати: на основі аналізу творчих біографій провідних представників школи виявлено, що її розвиток забезпечується поєднанням виконавської, педагогічної, наукової та просвітницької діяльності. Обґрунтовано важливу роль у цьому процесі ансамблевого виконавства, яке сприяє збереженню колективних виконавських традицій, професійному становленню молодих музикантів, реалізації їхнього творчого потенціалу та популяризації українського бандурного мистецтва загалом. Доведено, що значення школи виходить за межі регіонального контексту, адже сформована нею система професійної підготовки є вагомим чинником розвитку мистецької освіти та академічного бандурного виконавства.

Висновки: діяльність харківської вищої бандурної школи кінця XX – першої чверті XXI століття засвідчує спадкоємність і життєздатність сформованих нею професійних засад. Особливу роль у розвитку традицій школи відіграє Любов Мандзюк, діяльність якої забезпечує спадкоємність поколінь і подальший поступ академічного бандурного виконавства.

Ключові слова: харківська вища бандурна школа, бандурне виконавство, педагогічна діяльність, просвітництво, ансамблеве виконавство.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International

THE SPECIFICS OF THEORETICAL-PEDAGOGICAL AND PERFORMANCE-EDUCATIONAL ACTIVITIES OF REPRESENTATIVES OF THE KHARKIV HIGHER BANDURA SCHOOL FROM THE LATE 20TH TO THE FIRST QUARTER OF THE 21ST CENTURY (on the 100th anniversary of the academic bandura school)

The purpose of the study: to identify the specific features of the theoretical-pedagogical and performance-educational activities of the leading representatives of the Kharkiv higher bandura school from the late 20th to the first quarter of the 21st century, viewed as a holistic artistic and educational phenomenon.

Methods: the research methodology is grounded in the principles of historicism and a comprehensive approach. Historical-musicological, historical-biographical, and comparative methods made it possible to trace the creative paths of the school's representatives and outline the trends in its development.

Scientific novelty: the article is the first to synthesize the characteristic features of the activities of the leading representatives of the Kharkiv higher bandura school and to clarify the mechanisms through which its professional traditions are preserved.

Results: based on an analysis of the creative biographies of its leading representatives, it was established that the development of the Kharkiv bandura school is supported by a combination of performing, pedagogical, scholarly, and outreach activities. The study substantiates the important role of ensemble performance, which contributes to the preservation of ensemble traditions, the professional development of young musicians, the realization of their creative potential, and the popularization of Ukrainian bandura art. The significance of the school is shown to extend beyond the regional context, as the system of professional training it has developed is an important factor in the development of arts education and academic bandura performance.

Conclusions: the work of the Kharkiv higher bandura school from the late 20th to the first quarter of the 21st century testifies to the continuity and vitality of its professional principles. Liubov Mandziuk plays a special role in advancing these traditions, as her work ensures generational continuity and the further progress of academic bandura performance.

Keywords: Kharkiv higher bandura school, bandura performance, pedagogical activity, outreach, ensemble performance.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення діяльності сучасного покоління представників харківської вищої бандурної школи в контексті збереження та розвитку академічних виконавських традицій. Особливої значущості ця проблематика набуває у 2026 році – ювілейному для школи, яка, маючи славну столітню історію, залишається й сьогодні одним із провідних осередків українського бандурного мистецтва. Вивчення виконавської, педагогічної, наукової та просвітницької діяльності її представників дає змогу простежити механізми спадкоємності професійних надбань і визначити основні тенденції розвитку харківського академічного бандурного напряму кінця XX – першої чверті XXI століття.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика становлення та розвитку академічного бандурного мистецтва Слобідського регіону активно вивчається сучасними музикознавцями, серед яких: Ж. Даюк і М. Ковлева (2022), В. Дутчак (2020), Л. Мандзюк (2021; 2024), Т. Слюсаренко (2018) та ін. Окремі аспекти діяльності провідних представників харківської вищої бандурної школи розглянуто у працях О. Бобечко (2023), І. Лісняк (2019), С. Ніколенко (2021), Ю. Меліхової (2015), Т. Слюсаренко (2021; 2024).

Водночас діяльність сучасного покоління представників харківської вищої бандурної школи кінця XX – першої чверті XXI століття як цілісного мистецько-освітнього феномена залишається недостатньо висвітленою в українському науковому полі й не була предметом окремого комплексного дослідження.

Формулювання цілей та завдань статті. Мета статті полягає у виявленні особливостей теоретико-викладацької та виконавсько-просвітницької діяльності провідних представників ха-

рківської вищої бандурної школи кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

– проаналізувати діяльність сучасного покоління представників харківської вищої бандурної школи в контексті збереження та розвитку академічних виконавських традицій;

– обґрунтувати значення педагогічної, науково-методичної та виконавсько-просвітницької діяльності представників школи у забезпеченні спадкоємності професійних традицій;

– конкретизувати роль провідних представників харківської вищої бандурної школи у збереженні, розвитку та популяризації академічного бандурного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Витоки харківської вищої бандурної школи пов'язані з діяльністю видатного українського бандуриста, композитора, педагога Гната Хоткевича, який у 1926 році очолив клас бандури при Харківському музично-драматичному інституті. Упродовж столітнього періоду свого розвитку харківська вища бандурна школа сформувалася як цілісний мистецько-освітній феномен, становлення й подальший розвиток якого визначалися послідовною трансляцією професійного досвіду між поколіннями, удосконаленням виконавських і педагогічних засад та розширенням творчих і науково-методичних практик. Сучасний етап розвитку позначений багатофункціональністю творчої діяльності представників школи, що визначає ключові напрями її подальшого розвитку. Один із основних – удосконалення професійної виконавської майстерності, що уможливлює розширення репертуарних та художньо-виражальних можливостей інструмента, створення нової сучасної палітри його звучання.

Це значною мірою реалізується завдяки багаторічній виконавській і педагогічній діяльності Любові Мандзюк – заслуженої діячки мистецтв України, кандидатки мистецтвознавства, доцентки, очільниці класу бандури Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Її професійний досвід базується на поєднанні усталених виконавських традицій (школа проф. С. В. Баштана) із сучасними підходами до професійної підготовки бандуристів (співпраця з сучасними композиторами: В Зубицьким, І. Гайденком та ін.). Багато уваги Л. Мандзюк приділяє формуванню високого рівня технічної майстерності, розвитку художньо-інтерпретаційного мислення, сценічної культури, творчої самостійності та здатності майбутнього виконавця до осмисленої інтерпретації композиторського задуму. Водночас характерною рисою її педагогічної концепції є орієнтація на індивідуально-типологічні властивості темпераменту учня, що сприяє становленню його самостійної виконавської позиції в майбутньому. Результативність такого підходу підтверджують досягнення її учнів: серед них – три народні артистки України, заслужена артистка України, п'ять кандидатів наук, 35 лауреатів міжнародних та 85 лауреатів всеукраїнських конкурсів.

Показово, що педагогічна діяльність Л. Мандзюк органічно поєднується з активною організаційною та просвітницькою роботою. Наприклад, організація та проведення від 2003 року й дотепер Всеукраїнського конкурсу виконавців на бандурі імені Г. Хоткевича, а від 2012 року – Всеукраїнського конкурсу композиторів імені Г. Хоткевича та інших мистецьких проєктів, спрямованих на популяризацію бандурного мистецтва (Меліхова, 2024, с. 36–37).

Отже, діяльність Л. Мандзюк виразно репрезентує специфічну рису сучасної Харківської вищої бандурної школи – комплексний характер професійної підготовки нової генерації митців, який грунтується не тільки на трансляції виконавського досвіду через демонстрацію та подальше засвоєння конкретних технічних прийомів, а й на формуванні системи естетичних цінностей та етичних принципів. Саме в них відбиваються ставлення до української музичної спадщини, усвідомлення її культурної значущості, а також розуміння ролі бандуриста в сучасному світовому мистецькому просторі

Комплексний підхід яскраво простежується і у творчій діяльності Лариси Панової та Світлани Ніколенко.

Зокрема, Лариса Панова понад три десятиліття працює у Харківському фаховому музичному коледжі імені Б. М. Лятошинського, де здійснює фахову підготовку музикантів та керує класом бандури. Її викладацька й культурно-просвітницька діяльність уже була предметом наукових розвідок (Слюсаренко, 2024). Важливою складовою професійної діяльності Л. Панової є також організаційно-методична робота на посаді голови циклової комісії «Народні інструменти», яку

вона обіймає понад десять років.

Багато її учнів продовжують навчання у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського, а в подальшому реалізують себе у виконавській та педагогічній сферах, забезпечуючи таким чином наступність професійної традиції. Важливим досягненням мисткині є також створений нею у 2009 році ансамбль народних інструментів «Слобожаночка» та започаткований у 2011 році мистецький проєкт «Вечори бандурної музики». Ці мистецькі ініціативи відіграють вагому роль у популяризації регіональної виконавської традиції, а також сприяють збереженню й трансляції професійного досвіду між різними поколіннями бандуристів. Таким чином, діяльність Лариси Панової засвідчує важливість поєднання фахової підготовки молодих музикантів із активною просвітницькою роботою.

Як і Лариса Панова, Світлана Ніколенко продовжує педагогічні традиції харківської вищої бандурної школи, поєднуючи викладацьку, методичну та організаційну діяльність.

Світлана Ніколенко – провідна викладачка класу бандури Комунального закладу «Харківський фаховий вищий коледж мистецтв» Харківської обласної ради, має тридцятирічний педагогічний стаж та очолює циклову комісію «Народні інструменти та музично-теоретичні дисципліни». У своїй професійній діяльності вона реалізує комплексний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців, поєднуючи викладання спеціального інструмента, ансамблю, методики навчання та педагогічної практики. Їй вдається сприяти становленню різнобічно розвиненого музиканта, здатного застосувати набуті фахові компетентності у різних сферах мистецької діяльності.

Важливим досягненням творчо-педагогічної діяльності С. Ніколенко є заснований нею ансамбль бандуристів «Диво-струни», що діє на базі Харківського фахового вищого коледжу мистецтв з 2012 року. Колектив активно репрезентує бандурне мистецтво в концертній та конкурсно-фестивальній сферах.

Значну увагу мисткиня приділяє організації та проведенню науково-практичних конференцій і творчих проєктів, присвячених бандурному мистецтву та творчій спадщині Гната Хоткевича. З огляду на наведене, творча та організаційно-методична діяльність Світлани Ніколенко засвідчує важливу роль викладача як координатора освітніх і мистецьких ініціатив, спрямованих на збереження, розвиток та популяризацію харківської бандурної традиції. Водночас методично-організаційний та творчий доробок мисткині на сьогодні недостатньо представлений у науковій літературі, а тому в цьому дослідженні використано матеріали, отримані в процесі безпосереднього професійного спілкування з нею, а також авторський досвід участі у спільних проєктах дослідження.

Поряд із педагогічною діяльністю важливим напрямом розвитку сучасної харківської вищої бандурної школи є наукове осмислення її історії, традицій та виконавської практики. Виразно цей напрям представлений у науково-творчому доробку Юлії Меліхової, Тетяни Слюсаренко та Олени Гізімчук (Слюсаренко) – народних артисток України, учасниць тріо бандуристок «Купава».

Тетяна Слюсаренко – кандидатка мистецтвознавства, доцентка, старша викладачка кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, яка понад 20 років досліджує історію та теорію бандурного мистецтва Слобідського регіону і є автором понад 40 наукових публікацій та монографії «Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону XX – поч. XXI ст.)» (2018).

Олена Гізімчук (Слюсаренко) вдало поєднує успішну виконавську діяльністю із науковою, в якій звертається до проблем музичної освіти загалом, професійного становлення молодих виконавців та осмислення постаті митця в культурологічному аспекті (Гізімчук, 2018, 2019). У колі її наукових зацікавлень – проблеми творчого саморозвитку музиканта, естетико-художньої самоосвіти та формування професійної майстерності, що безпосередньо пов’язані з актуальними питаннями сучасної мистецької педагогіки.

Третя учасниця тріо «Купави» Юлія Меліхова – кандидатка юридичних наук, доцентка, старша викладачка кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, вже багато років поєднує виконавську діяльність із науковими дослідженнями у галузі філософії права та культурології. Вона є авторкою понад 70 наукових праць. Зокрема ціка-

вим виявом міждисциплінарної спрямованості її наукової діяльності є монографія «Морально-професійна культура судді: історія і сучасність» (Меліхова, 2015). Така траєкторія професійного розвитку переконливо засвідчує широкі можливості самореалізації випускників мистецьких закладів освіти та відкритість сучасного бандурного середовища до міждисциплінарної взаємодії.

Отже, творчий і науковий досвід Олени Гізімчук (Слюсаренко) Тетяни Слюсаренко та Юлії Меліхової ілюструє розширення професійних можливостей сучасного бандуриста та урізноманітнення форм реалізації його творчого й особистісного потенціалу. На початку XXI століття помітно змінюється сама модель професійної реалізації бандуриста, адже його діяльність дедалі частіше виходить за межі усталеної суто виконавської практики, охоплюючи горизонти аналітичної рефлексії та постійного всебічного саморозвитку.

Багатогранність сучасної професійної реалізації бандуриста яскраво простежується у творчій діяльності Надії Мельник – лауреатки міжнародних конкурсів, старшого викладача кафедри народних інструментів № 1 Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, співзасновниці та учасниці ансамблю «ЦимБанДо» (з 2006 р.). Її мистецький шлях поєднує виконавство, диригування, педагогічну та організаційно-творчу діяльність. Заснована Н. Мельник у 1997 року студентська капела бандуристів «Сонце» Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, стала одним із помітних колективів сучасного молодіжного бандурного руху. Особливістю творчої діяльності колективу є сміливе поєднання академічних виконавських традицій із сучасними підходами до сценічної інтерпретації концертних програм. Таким чином, мистецька діяльність Н. Мельник репрезентує багатовекторність професійної реалізації сучасного бандуриста та відображає тенденцію до розширення виконавсько-просвітницьких функцій бандурного мистецтва.

Творчість іще однієї представниці харківської вищої бандурної школи – Людмили Авдимирець, лауреатки міжнародних конкурсів, викладачки кафедри народних інструментів № 1 Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського – пов'язана з розширенням жанрових і сценічних можливостей академічного бандурного виконавства.

Особливістю її мистецької реалізації є вдале поєднання академічного інструментального виконавства та професійного вокального мистецтва, що зумовлено фаховою підготовкою бандуристки-вокалістки. Л. Авдимирець є учасницею тріо бандуристок «Зоредана», яке активно популяризує бандурне мистецтво, продовжуючи концертну діяльність в умовах прифронтового Харкова.

Не менш значущою є й діяльність Л. Авдимирець як головного хормейстера «Великого академічного Слобожанського ансамблю пісні і танцю» (Башмакова та ін., 2026).

Це дає підстави стверджувати, що мистецька діяльність Л. Авдимирець демонструє одну із актуальних тенденцій сучасного бандурного мистецтва загалом і харківської вищої бандурної школи зокрема – повноцінну інтеграцію інструментальної та вокальної складових, що сприяє розширенню виражальних можливостей бандури та урізноманітненню форм її сценічної репрезентації.

Поряд із виконавською, науковою та організаційно-просвітницькою діяльністю важливого значення для розвитку сучасної харківської вищої бандурної школи набувають формування навчального педагогічного репертуару та методичне забезпечення освітнього процесу.

У цьому контексті вагомою є діяльність Богдани Стандари – лауреатки міжнародних конкурсів, викладачки Харківської дитячої школи мистецтв № 4 імені М. Леонтовича, керівниці дитячого ансамблю бандуристів «Кольорові струни». Її творчий доробок охоплює навчально-методичні збірки та перекладення популярної інструментальної музики для бандури, наприклад, цикл збірок «Популярна інструментальна музика для бандури» (випуски 1–6), який використовуються в освітньому процесі та сприяє розширенню репертуарних можливостей юних виконавців (Слюсаренко, 2021, с. 120]. Водночас укладання таких збірок засвідчує прагнення до оновлення навчального репертуару та адаптації академічної бандурної традиції до сучасних культурно-освітніх потреб.

Висновки. Проаналізовано особливості теоретико-викладацької та виконавсько-просвітницької діяльності сучасного покоління представників харківської вищої бандурної школи кі-

нця XX – першої чверті XXI століття в контексті збереження та розвитку академічних виконавських традицій. Розкрито основні напрями їхньої педагогічної, виконавської, наукової та просвітницької діяльності, спрямованої на забезпечення спадкоємності професійних засад школи. Обґрунтовано значення ансамблевого виконавства як важливого чинника збереження колективних виконавських традицій, професійного становлення молодих музикантів і популяризації академічного бандурного мистецтва. Доведено, що життєздатність і подальший розвиток харківської вищої бандурної школи забезпечуються органічним поєднанням професійної спадкоємності та творчого оновлення, а також активною інтеграцією виконавської, педагогічної, наукової й культурно-просвітницької діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом наукових пошуків вбачаємо у подальшому вивченні функціонування харківської вищої бандурної школи як цілісного мистецько-освітнього феномена в загальноукраїнському культурному контексті, а також у порівняльному аналізі її виконавських і педагогічних традицій з іншими осередками академічного бандурного мистецтва України.

Авторські внески згідно з CRediT / Author Contributions (CRediT)
Слюсаренко Тетяна – одноосібне авторство.

Фінансування / Funding
Дослідження виконано без фінансової підтримки.

Етика та згода учасників / Ethics and Informed Consent
Не застосовується.

Дозволи на зображення / Image Permissions
Не застосовується.

Доступність даних / Data Availability
Не застосовується.

Використання Штучного Інтелекту / Use of Artificial Intelligence
Авторка стверджує, що при створенні цієї статті вона не використовувала технології штучного інтелекту.

Конфлікт інтересів / Conflict of Interest
Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів щодо цього дослідження, включаючи фінансові, особисті, авторські чи будь-які інші, які могли б вплинути на дослідження, а також на результати, представлені в цій статті.

Надійшла до редакції / Received: 05.09.2026
Прорецензовано / Peer-reviewed: 26.09.2026
Рекомендовано до публікації / Accepted for publication: 10.10.2026

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Башмакова, Н., Мельник, Н., & Савицька, О. (2026). Специфіка колективного бандурного виконавства в умовах освітнього процесу: досвід капели «Сонце» ХНУМ ім. І. П. Котляревського. *Актуальні питання гуманітарних наук*, *95*(1), 92–98. **https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-12**

Бобечко, О. (2023). Музикознавча діяльність Любові Мандзюк. *Аспекти історичного музикознавства*, *31*(3), 65–86. **https://doi.org/10.34064/khnum2-31.04**

Гізімчук, О. О. (2018). Постать митця в українській культурі на прикладі видатної вітчизняної оперної співачки Соломії Крушельницької. In *Духовна культура України перед викликами часу (до 150-річчя заснування Просвіти): тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 57–63). Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.

Гізімчук, О. О. (2019). Музична самоосвіта та самовиховання як засоби становлення професіоналізму молодих співаків. In *Проблеми саморозвитку особистості в сучасному українському соціумі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 65–69). Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.

Даюк, Ж., & Ковлева, М. (2022). Характерні особливості формування харківської професійно-академічної бандурної школи. *Нова педагогічна думка*, *109*(1), 98–102. **https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-98-102**

Дутчак, В. (2020). Харківська бандура – знищена, забута, відроджена. In *Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (с. 171–175). https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32651

Лісняк, І. (2019). *Академічне бандурне мистецтво України кінця XX – початку XXI ст.* ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/lisnyak.pdf

Мандзюк, Л. (2021). Специфіка розвитку академічного бандурного мистецтва на Слобожанщині: історія, персоналії, тенденції. In *Zinovii Shtokalko: From kobzar traditions to bandura modern style* (с. 122–143). Baltija Publishing. http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/202/5626/11780-1?inline=1

Мандзюк, Л. (2024). Музично-виконавські проєкти як вид вшанування пам'яті видатного харків'янина Гната Хоткевича. *Аспекти історичного музикознавства*, (36), 7–27. **https://doi.org/10.34064/khnum2-36.01**

Меліхова, Ю. (2015). *Морально-професійна культура судді: історія і сучасність*.

Меліхова, Ю. (2024). Любов Мандзюк: творчий портрет бандуристки в онтофеноменологічних контурах. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, 1*(62), 32–47. **https://doi.org/10.31318/2414-052X.1(62).2024.304966**

Ніколенко, С. (2021). Виконавська та педагогічна діяльність Любові Мандзюк в контексті розвитку Слобожанської бандурної школи. In *Кобзарство: діалог модерної перформації та духовної традиції: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (с. 45–48).

Слюсаренко, Т. (2018). *Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону XX – поч. XXI ст.)*. https://dspace.hnpu.edu.ua/items/cc8ba866-fa66-4a38-9606-65ef7b1a6ea8

Слюсаренко, Т. (2021). Самоізоляція як поштовх до саморозвитку особистості (на прикладі творчої діяльності бандуристів Харкова). In *Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 119–120).

Слюсаренко, Т. (2024). Творчий портрет Лариси Панової: культурологічний аспект (до 60-річчя від дня народження). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, (49), 324–331. **https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.875**

REFERENCES

Bashmakova, N., Melnyk, N., & Savytska, O. (2026). Spetsyfika kolektyvnoho bandurnoho vykonavstva v umovakh osvitnoho protsesu: dosvid kapely «Sontse» KhNUM im. I. P. Kotliarevskoho [Specifics of collective bandura performance in the educational process: The experience of the "Sontse" capella of the I. P. Kotliarevskyi Kharkiv National University of Arts]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, *95*(1), 92–98. **https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-12** [in Ukrainian].

Bobechko, O. (2023). Muzykoznavcha diialnist Liubovi Mandziuk [Musicological activity of Liubov Mandziuk]. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva, 31*(3), 65–86. **https://doi.org/10.34064/khnum2-31.04** [in Ukrainian].

Daiuk, Zh., & Kovleva, M. (2022). Kharakterni osoblyvosti formuvannia kharkivskoi profesiino-akademichnoi bandurnoi shkoly [Characteristic features of the formation of the Kharkiv professional academic bandura school]. *Nova pedahohichna dumka*, *109*(1), 98–102. **https://doi.org/10.37026/2520-6427-2022-109-1-98-102** [in Ukrainian].

Dutchak, V. (2020). Kharkivska bandura – znyshchena, zabuta, vidrodzhena [Kharkiv bandura: Destroyed, forgotten, revived]. In *Totalitaryzm yak systema znyshchennia natsionalnoi pamiati* [Totalitarianism as a system of destroying national memory] (pp. 171–175). https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32651 [in Ukrainian].

Hizimchuk, O. O. (2018). Postat myttsia v ukrainskii kulturi na prykladi vydatnoi vitchyznianoi opernoi spivachky Solomii Krushelnytskoi [The figure of the artist in Ukrainian culture on the example of the outstanding opera singer Solomiia Krushelnytska]. In *Dukhovna kultura Ukrainy pered vyklykamy chasu (do 150-richchia zasnuvannia Prosvity)* [Spiritual culture of Ukraine facing the challenges of the time (on the 150th anniversary of Prosvita)] (pp. 57–63). Yaroslav Mudryi National Law University [in Ukrainian].

Hizimchuk, O. O. (2019). Muzychna samoosvita ta samovykhovannia yak zasoby stanovlennia profesionalizmu molodykh spivakiv [Musical self-education and self-development as means of forming the professionalism of young singers]. In *Problemy samorozvytku osobystosti v suchasnomu ukrainskomu sotsiumi* [Problems of personal self-development in contemporary Ukrainian society] (pp. 65–69). Yaroslav Mudryi National Law University [in Ukrainian].

Lisniak, I. (2019). *Akademichne bandurne mystetstvo Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI st.* [Academic

bandura art of Ukraine in the late 20th – early 21st centuries]. IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy. https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2019/lisnyak.pdf [in Ukrainian].

Mandziuk, L. (2021). Spetsyfika rozvytku akademichnoho bandurnoho mystetstva na Slobozhanshchyni: istoriia, personalii, tendentsii [Specifics of the development of academic bandura art in Slobozhanshchyna: History, personalities, trends]. In *Zinovii Shtokalko: From kobzar traditions to bandura modern style* (pp. 122–143). Baltija Publishing. http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/202/5626/11780-1?inline=1 [in Ukrainian].

Mandziuk, L. (2024). Muzychno-vykonavski proiekty yak vyd vshanuvannia pamiati vydatnoho kharkivianyna Hnata Khotkevycha [Musical performance projects as a form of honouring the memory of the outstanding Kharkiv native Hnat Khotkevych]. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva*, (36), 7–27. **https://doi.org/10.34064/khnum2-36.01** [in Ukrainian].

Melikhova, Yu. (2015). *Moralno-profesiina kultura suddi: istoriia i suchasnist* [Moral and professional culture of a judge: History and modernity] [in Ukrainian].

Melikhova, Yu. (2024). Liubov Mandziuk: tvorchyi portret bandurystky v ontofenomenolohichnykh konturakh [Liubov Mandziuk: A creative portrait of the bandura performer in ontophenomenological contours]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, *1*(62), 32–47. **https://doi.org/10.31318/2414-052X.1(62).2024.304966** [in Ukrainian].

Nikolenko, S. (2021). Vykonavska ta pedahohichna diialnist Liubovi Mandziuk v konteksti rozvytku Slobozhanskoi bandurnoi shkoly [Performing and pedagogical activity of Liubov Mandziuk in the context of the development of the Slobozhanshchyna bandura school]. In *Kobzarstvo: dialoh modernoi performatsii ta dukhovnoi tradytsii* [Kobzar art: A dialogue of modern performance and spiritual tradition] (pp. 45–48) [in Ukrainian].

Sliusarenko, T. (2018). *Bandurne mystetstvo v ukrainskomu kulturnomu prostori (na prykladi bandurnoho vykonavstva Slobidskoho rehionu XX – poch. XXI st.)* [Bandura art in the Ukrainian cultural space (on the example of bandura performance in the Sloboda region of the 20th – early 21st centuries)]. https://dspace.hnpu.edu.ua/items/cc8ba866-fa66-4a38-9606-65ef7b1a6ea8 [in Ukrainian].

Sliusarenko, T. (2021). Samoizoliatsiia yak poshtovkh do samorozvytku osobystosti (na prykladi tvorchoi diialnosti bandurystiv Kharkova) [Self-isolation as an impetus for personal self-development (on the example of Kharkiv bandura performers)]. In *Problemy samorozvytku osobystosti v suchasnomu suspilstvi* [Problems of personal self-development in modern society] (pp. 119–120) [in Ukrainian].

Sliusarenko, T. (2024). Tvorchyi portret Larysy Panovoi: kulturolohichnyi aspekt (do 60-richchia vid dnia narodzhennia) [Creative portrait of Larysa Panova: A cultural aspect (on her 60th birthday)]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, (49), 324–331. **https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.875** [in Ukrainian].